NA PADAN-ARAM SHA BETHEL

DA U REV. L. DKHAR BA.,BD.

Na Padan Aram Sha Bethel

Da

U Rev. L. Dkhar, B.A., B.D.

Ka Iktiar Hok Trai ka sah bad u Nongthoh.

Printed at
The Khasi-Jaintia Presbyterian Press,
Shillong—1979.

Rev. L. Dkhar

Nga sngewbha shibun ban ioh pule ia ka kot—Na Padan Aram sha Bethel—ba la thoh da I Rev. L. Dkhar, B A., B D.

U nongthoh u la pynrung ha ine i kitab ia ka history ka jingim bad jingshakri I Babu Mondon Bareh, uwei na ki rangbah uba la lah ban kyntiew ialade sha ki kyrdan jong ka nam da la ka jingtrei minot bad ka mynsiem ka jingaitilut ialade.

Kane ka kitab ka iathuh shaphang ka jingiaid lynti u Jakob bad ki jingshem jong u ha kane ka jingiaid. Ngi sngewkmen ba I Rev L. Dkhar im shym la buhrieh ia ka sap thoh poetry ba U Blei U la ai ha i, ba kumta ngi ioh ka jingiathuh ia kane ka jingiaid ha ka dur poetry ruh. Ka jingthoh kam long tang ban shu iathuh shaphang u Jakob bad ki jingshem jong u hynrei ban pyni kumno ba ki la don ruh ki **'Riewkynsai'** hapdeng jong ngi kiba la iaid ha kane ka lynti.

Ka jingthoh ka ai jingmut ia ngi kiba don mynta ha ka Balang Khristan ba ngi lah ban long ki nongialam kiba shisha bad kiba lah ban long ka jingkyrkhu ia kiwei Kumta ba ngi lah ban kyrmen ban ioh phong pansngiat ynda la kut ka jingiaid lynti ha kane ka pyrthei.

Ngi ai khublei shibun eh ia u nongthoh namar kane ka jingai ba kordor jong u, bad ngi khmihlynti ba ki samla bad rangbah kin pule ia kane ka kot ban ioh jingmut ialade kumno ban iaid shaphrang. Ngi kyrmen ba u nongthoh un nang pynroi ia ka sap thoh ba U Blei U la ai ia u.

Umsohsun,
Shillong—793001
8th August 1979.

W. Manners,
Pastor,
Balang Mawkhar.

KA JINGLAMPHRANG

Ka jingnguh bad ka jingpyndonburom nga ai tang sha U Blei badonbor baroh uba la pynkhih ia ka mynsiem jong nga ban thoh bad pynmih ia kane ka kot : **NA PADAN ARAM SHA BETHEL**", hadien ba nga la dep kren ia kajuh ka khubor ha ka sngi u Trai (6.5.1979) ha ka jingiaseng paitbah jong ka **SEMINAR** ka Khasi Jaintia Presbyterian Synod shaphang "**KA KAM IALAP**" kaba la long ha Smit ha ki tarik *3-6, u Jymmang, 1979.*

Kane ka kot : "**NA PADAN ARAM SHA BETHEL**", ka long ka kot kaba iadei bad ka jingiaid lynti uba ngeit, uba dei ban kham aiti lut ia lade ha ka jingshakri ia U Blei bad ka kam jong U. Ka long ruh ka kot kaba kham iadei bad ki Nongialam ka Balang kiba dei ban ialam ia la ka iing ka sem, ka kur ka jaid bad ka kynhun sha ka jinglong jingim mynsiem kaba kham im bad kaba kham thymmai, kumba ki Nongialam ba mynshuwa ki la dep ialam, ia kiba nga la kren ruh khyndiat shaphang jong ki ha ka poetry :—

Ki Nongialam bakhraw jong ngi,
Khun ka Niam, khun ka Ri ;
Shisien ki la dep iaid lynti,
Mot ki tei rud lynti.

Kum ki Nongiaid wir bad ki Pilgrim ba kynja mynsiem, ha ka jingiaphet thong jong ka jingim, ngim ju dei lane lano ban klet ia ka jaka na kaba ngi la sdang ban mih. Kane kan iarap bad hikai ia ngi ban ainguh ia U Blei shaphang **ka Jingkyrkhu kaba nyngkong** kaba ngi la iohpdiang na U, khnang ba ngi lah ban ioh mad pat ia **ka Jingkyrkhu kaba ar** na U ha ka jingim jong ngi.

Ka jingthmu ba kham kongsan eh, namar kata, haba nga thoh ia kane ka kot, ka long ban kyrsiew ia ngi **kiba**

ngeit baroh, khamtam, ia ki Nongialam kiba dei ban long **Ki Sain Pyniar** jong ka kam ialap, bad ha ka jingpyniaid shaphrang ia ka kam U Blei ia kaba nga ladep thoh ha ka Poetry kaba iadei bad kane ka kot :—

"Ka jingialap ka Gospel nang,
Pyniaid, pyntur shaphrang ;
Ki jingpynwit wat shah kin khang,
Shwa **ba U SLAP** un rang".

Haba ngi iakren shaphang ka kam ialap, ngim lah ban len ia ka jingshisha kaba khraw ba ka dei ban sdang nyngkong eh na ngi ki Nongialam marwei marwei shimet shimet, kumba nga la kdew ha ka jingphawar shaphrang ka jingtrei barieh bad kaba donbor ka jong U MYNSIEM BAKHUID ruh halade —

"Nga ruh, la shah jop teng shisien,
Ka **THMA BARHEM** ka pur,
Nongjop ngan ieng, ai Bor Mynsiem,
Ding Ribaibal Pynmur.

Iapom marwei, ka hok pynbat,
Ki shalyntem pynkhreh ;
Ka kam Ialap bad Me ryngkat,
Ka Kali Ding to tbeh."

Ha kane ka kot, nga la shon jur ia ka jingkhraw jong **KA BETHEL.** Ka long ka jingkwah U Blei ia ngi ba ngim dei ban klet da lei lei ia ka 'Bethel' ha ka jingim jong ngi. Dei ha 'Bethel' ba ngi dei ban iohi paw ia ka jingdon ryngkat U Blei bad ngi, haba ngi iaid lyngba ki 'eriong bad ki 'erlangthari ha ka jingim jong ngi. Dei sha 'Bethel' ba ngin phet rieh na ki nongshun ba kynja mynsiem jong ngi.

Dei ha 'Bethel' ba ngin shong sah, khnang ba ngi lah ban tei thymmai ia la ka **longing longsem bad ka longniam lehniam kaba shisha.** Dei ha 'Bethel' ba ngin lum pat sa shisien ia **Ka Bor JINGNGEIT bad KA BOR MYNSIEM ban shakri ia U Trai.**

Ka jingiaid lynti U Jakob na Padan Aram sha Bethel kan ym lah lait ban urlong ruh ha ka jingim jong ngi. Hangne ka don ka **Kti U Blei** kaba pyniaid ia ka jingim jong uwei pa uwei uba la jied jong U Blei. Lada ka long kumno kumno ruh, **Ka Bethel ba kynja Mynsiem** ka dei ban shon jur ia ngi; ba ngi dei ban iohipaw pat ia ka sa shisien bad ban mad pat ia ka jingkular bathiang U Blei ia ngi, ia kaba nga la kren ha ka peotry hangne shaphang ialade ruh :

"Ka jingphohsniew ia ka jingkieng,
Ka wan paw pat ha nga ;
Hapdeng ka wah, **U SIMPYLLIENG**
Ko ! **EL-BETHEL** !—Ma Pha !".

Ha kaba wai noh, ka jingim jong uba ngeit bad uba la jied jong U Blei, kan ym duh la ka nong, lada ka long ha ka pyrthei kaba mynta ne kata ka pyrthei ka ban sa wan. La ka long ka jingiaid lynti kaba"sngewsih bad kaba shipa, kan kut ha ka DIENGPHÑA KALBARI, ia kaba nga la batai shai ha ka jingphawar kaba kynja mynsiem shaphang kane ka **jaid lynti.**

"Jingiaid lynti khadduh ka sdang,
Na la ka Ing ngan mih ;
H'u Lum Jingtep ia kiba thiang,
Syntiew ngan buh, kin mih.

Blei 'Braham, Isaak bad Jakob,
Ujuh Me long ia ngi ;
Ha Lum Kalb'ri, Me iap iapli,
KO ! BLEI ! KO ! TRINITY !

Jaiaw Laitdom, Shillong, L. Dkhar.
26th July, 1979.

Da ka Jingkynmaw ieit ia I Parad baieit eh jong nga, U Mondon Bareh, iba leng ka Jingai Mynsiem kaba Khraw ia nga kum u Pastor ha ka Jingshakri ia ka Kam U Blei.

La kha ia i ha **Jowai** ha ka **snem** 1878. Hadien ka jingshongskul ha Jowai, i la wan pule ia ka Entrance Course ha Shillong Government High School. Nangne pat i la leit pule ha ka Cherra Theological Institution hapoh ka jinghikai u (Late) Dr. John Roberts D. D. Hadien ba i la pyndep ia ka Advanced Course jong ka Theology, la **ordain ia i kum** u **Evangelist ha ka Assembly ha Shangpung.**

Ha ka snem 1904, i la iehnoh noh ia ka Theological. Institution ban leit shakri ia U Blei pat ha Jaintia Hills kum u **Evengelist—Teacher.** Hadien ba i la wan phai na Jowai kum u Nonghikai ha ka snem 1905, la thung ia i kum u **Nonghikai ba ar** ha ka Theologicel College.

Ha ka snem 1904, i la shong kurim ia i Meirad jong nga, i **Besina jaid Dkhar, i khun jong i (late) Rev. Khnong Sutnga.**

Ha ka por ba i dang don ha Sohra, Theological College, i la thoh shaphang ka Ribaibal kaba la jia ha Laittyra, ha ka snem 1905, kaba la pynkylla bad la shon ha ka ktien welsh, bad pynsah jingkynmaw ha ka history Presbyterian.

Hapdeng ki snem 1904—1017, i la thoh ruh ia ka kot '**Ki Sermon u Dr, John Roberts**' khnang ban pynsah nam ia ka jingtrei jong u.

Nangta pat i la pynmih ia ka **kot khubor (Periodical)** kaba kyrteng, **'Ka Seng Presbyterian'** kaba mih shisien lai bnai. Hadien katei ka kot, i la thoh ia **'ka Kommentari sha ki Galatia'** kaba i la pynmih ha ka snem 1916. I la iarap ruh ia u Dr. John Roberts ha kaba pynkylla khasi ia ka **'Pilgrim's Progress'** kaba long mynta **"ka Jingiaid lynti u Pilgrim"**.

Da ka jingtrei jong i kum u Nonghikai i la ioh lad ryngkat bad kiwei ki nonghikai, ban saindur bad pynmih shibun ki riewstad riewnang bad ki nongtrei niam na ka **Shlem** jong ka Theological Institution, kaba i ju khot ieit **'Ka Skul ki Nongiathuhlypa'** bad ka **'Sheiloh'**

Ka Jingim kaba bud ia ia ka snem 1917 ka long kaba kah dum katta katta ha ka jingim jong i ha kaba i la doi ban pyndkut noh syndon ia ka jingiasoh bad ka Mission.

Kumba ar snem lai snem ki la long ki snem kiba sngewsih, ha kaba i nujor ialade kum ka Hagar ha Beerlahairoi bad u Elijah hapoh ka krem ha Beersheba.

Hadien ka snem 1917, i la kynriah noh sha ka **kam lyngkha** jong ka jinghikai skul kaba long shisha ka lyngkha kaba iar. **Ka Sorkar Phareng** suki suki ka la pynpoi ia i sha ka kyrdan kum **U Deputy Inspector of Schools**, Khasi bad Jaintia Hills, ha ka jaka u Mr. Alexander B. A., B. T., uba la khlad. **I** la bat ia katei ka kam haduh ka jingiap ha **ka** snem **1932** ha ka **23 tarik u bnai October ha Lum Syntiew, Jaiaw.**

Nalor ka kam kum U Evangelist, ha ka liang ka thoh ka tar bad ka jingshakri ia ka Ri bad ka Jaid bynriew, i la thoh bad pynmih ruh shibun ki kot bad ki jingthoh na ka bynta ban tei ia ki khun Khasi-Pnar kiba dang sah dum.

Kita ki jingtrei jong i ka long ka kot khubor '**Ka Jingshai ka Ri' Khasi-Pnar,** ka kot "**Khasi English Course and Grammar**", kaba pynkylla khasi ia ka Kot '**Alladdin**' lane 'ka Sharak Jadu'. **I la thoh ruh hynñiew tylli ki Poetry ha ka ktien Phareng** kum 'The Mynrngod and the Myntdu', 'The lei Tree', 'The Stag', 'The Shining River', 'The School Master', 'Beerlahairoi' bad 'Apocalypse of St John'. I la pynkhreh ruh ia ka '**Drama u Mihngi**', ia kaba la pynmih haduh ka snem 1965, bad ia kiwei de ki poetry kum '**U Mawpun Jingtip**' bad ia kawei ruh ka kot, "**Ka Anglo—Khasi Primer**" kaba la shon bad pynmih ha ka snem 1930. I la khreh ruh ban pynmih ia **ka Kitab u Sindbad**, u riewiaid durlaw, hynrei ym shym la lah ban pynmih, bad la shu shen tang katto katne ki lynnong na ka ha ka kot khubor shisien shibnai ba la ai kyrteng "Ka Jingshai jong ka Ri Khasi-Pnar", ba la pynmih ha ki snem 1931—32.

Ha ka shithi jong i kaba No 8, dated 3.1.1930 kum u Deputy Inspector of Schools, Khasi and Jaintia Hills, sha u Registrar, Calcutta University, i la thoh shaphang ka jingtrei bad ka jingshakri ba hun ha ka liang ka thoh ka tar, ka kam hikai, bad ka jingshakri ia ka Balang bad ka Ri kumne harum :—

"More than any other educated khasi, I have made the largest share of contribution.........Besides a considerable amount of journalist enterprises which were undertaken before I joined Goverment Service in 1918, I have written and published Five khasi and Anglo Khasi books which were undertaken on a variety of subjects ; and competent authorities have spoken highly of my Library productions.....I have had 30 years experience in the educational work both under the Mission and Government, have served in various capacities as Primary School Teacher, Headmaster of M. E. School, Professor at the Cherra Theological College, Sub Inspector of Schools, Assistant Master Shillong Government High School, Superintendent Jaiaw, Primary School and Deputy of Inspector of Schools".

I la khlad noh sha la U Trai ha ka **23 tarik u Risaw (October) ha ka por 5 p m.** Ha **ka 25 tarik**, ka sngi ba tep ia i, la pynlong ka sngi shuti. Ki khynnah skul bad ki Scout na kylleng ki la wan khublei khadduh ia i, bad u paidbah ba bun na Sor bad na Nongkyndong, u la lum ban leit on tep ia i I Rev. William Lewis i la pynlong jingiaseng ha jing (**ha Jaiaw Lum Syntiew**). **La rah ia ka met** sha **Ingmane Jaiaw** bad **lai ngut ki Rangbah**, i Mr. **Rai Bahadur D. Ropmay, I Rev Siang Blah bad i Rev. Huxley Thomas**, ki la kren shaphang ka jingim bad jingtrei jong i ha ki kam Niam bad ki kam Skul mar bud kum kawei ka tyngka, kaba don ka **muhor jong u Syiem bad ka dak shon ha ka**. Khlem pep i la don ha kata ka ri sha shiliang ka wah ban ap ia nga pat ban ioh wan sha i kumba i la thoh ha ka poetry phareng **'The Shining River'** kumne :—

'Across the Shining River,
I see God's happy land,
Which makes me often wonder,
When I shall see that land'.

KA JINGKDEW IA KI LYNNONG.

LYNNONG I

KA JINGIAID LYNTI U JAKOB NA PADAN ARAM SHA BETHEL

Ka jingiaid lynti u Jakob na Padan Aram sha Bethel ka long ka jingiaid lynti kaba dum katta katta ha ka jingim u Jakob. Ka long ka jingiaid lynti kaba dap da ki jingsngewsih, ki jingsngew shipa, ki jingialeh bad ki jingshahjop. Ngi kynmaw na ka jingiathuh ka ktien U Blei ba shuwa ba u Jakob un mih noh na Padan Aram, um shym la shem satia ka jingsngewbha bad u Laban u kthaw kurim jong u. Kane ka khmat sngewsih kaba don ha u kthaw kurim jong u, ka la pynbor ia u Jakob ban leit wan noh sha la ka ri. Kumta ka ktien U Blei ka la wan ha u : *"To leit phai noh sha ka ri ki kpa jong me, bad sha la ki kur ; ma nga ruh ngan long ryngkat bad me"* (*Jen 31 : 3*).

Hapdeng jong kane ka jingkyntu kaba wan ha u, u Jakob u la dei ban ialam noh ruh ia ka Rakhel ka khun u Laban kaba long ka tnga jong u hi. Ka la long ka jingphet kaba rieh, namar ba u dang dei ban pyndep ia ka por iakut bad la u kthaw kurim na ka bynta ka khun jong u. Kumta kyndit kyndit u Jakob u la ialam ia la ka tnga jong u ka Rakhel lem bad ki kynhun jingri ba bun ba u la ioh ha ing u kthaw kurim jong u. Ka ktien U Blei ka ong :—*"Bad u Laban u la leit ban khap shñiuh ia la ki langbrot*

bad ka Rakhel ka la tuh ia ki dur blei ki jong u kpa jong u. Bad u Jakob u la phet noh jar jar, khlem da tip u Laban u kynja Syria, naba um shym la iathuh ha u ba un sa phet noh" (Jen 31 : 19,20).

Kawei pat ka jingsngewsih bad ka jingbymsuk kiba la wan hap ha u Jakob ki long namar ba u dei ban iakynduh sa ia u hynmen jong u hi u Iso, ia uba u la pynsngewsih bad pynbitar ia u kat haduh ban pynlong ialade u nongphetwir sha Padan Aram. Kumta shuwa ba un mih na la ïing u kthaw kurim jong u, ka jingialeh bad ka jingsheptieng ki la kerkut sawdong ia u. *'Sa tang ki jingialeh shapoh bad ki jingshepting shabar'.*

Hapdeng ka 'Apot khraw' kaba kat kata, pynban U Blei uba la kular ban don ryngkat bad u Jakob, u la pynphai noh ia ki jingeh baroh na khmat jong u. U Laban uba la wan beh ha ka jingbitar shla nadien jong u, u la iasuk noh bad u Jakob ha Galeed. Ka la long ka jingiasuk kaba sngewtynnad hapdeng u kthaw kurim bad u pyrsa kurim, hadien ba ki la iathaw jutang da kaba pynieng ia ki maw iasuk ha Galéed. Khadduh u Laban u la leit phai noh sha Padan Aram na kaba beh thong ia u Jakob.

Hadien ba u Jakob u la mih noh na Galeed, U Blei u la ai ka dak ia u Jakob iba un don ryngkat bad u. Ka ktien U Blei ka iathuh: "*Bad u Jakob*

u la nang iaid noh ha la ka lynti ; bad ki angel U Blei ki la iashem bad u, bad u Jakob u la ong ynda u la iohi ia ki, kane ka long ka kynhun bah U Blei : bad U la khot kyrteng ka Mahanaim ia kata ka jaka" (Jen 32 : 1-2).

Katba u la nang iaid lynti artat, ka la wan ka jingkwah kaba jur ha u Jakob ba u dei ban iasuk noh bad la u hymmen. Ban pynsngewbha ia la u hynmen, u la phah ktien sha khmat ha u Iso lem bad ki jingri shibun kum ka jingai sngewbha. Hynrei hadien ba u la dep jam sha shiliang ka wah Jabbok, la iehnoh ia u Jakob marwei ha Peniel bad u Angel U Blei u la ialeh bad u Jakob haduh ban da shai byrngut. Ka la long ka jingialympat kaba jur haduh ba la khein khylliah u tlong ka mat shyieng ka skhep ka jong u Jakob. Shuwa ba U Angel U Blei un iehnoh noh ia u Jakob, u la kyrkhu.pat ia u. Ka ktien U Blei ka iathuh :—"*U ruh u la ong ha u Jakob, kaei ka kyrteng jong me? Bad u Jakob u la iathuh, u Jakob. U Angel pat u la ong, yn ym khot shuh ia ka kyrteng jong me, u Jakob, hynrei u Israel : naba kum u syiem me la ioh bor bad U Blei bad ki briew, te me la jop ruh" (Jen 32 : 27, 28).*

Shuh shuh ka ktien U Blei ka la iathuh :—"*Bad u Jakob u la khot kyrteng ia kata ka jaka Peniel: naba nga la iohi ia U Blei mar khmat, bad ia ka mynsiem jong nga la pyllait im putet" (Jen 32 : 30).*

Ka jingiathuh khana kaba bud nangne ka long ba u Jakob bad u Iso ki la iashem sngewbha bad u Iso u hymmen jong u ia uba u sheptieng that that, u la leit wan noh sha Seir khlem da ktah kti ei ei ia u Jakob.

Hadien kane ka jingiakhlad kaba sngewbha, u Jakob u la wan poi sha Sukkoth. "*Bad u la thaw ka iing ia lade bad u la thaw sem ia la ki jingri* (*Jen 33 : 17*). Nangta u la nang leit sa khyndiat bad u la wan poi sha Nongbah Shekhem ka shnong kaba pher katta katta bad kaba dap tang da ki riewbymman bad ki riewpyrthei suda.

Dei hamar kane ka jingiaid lynti, ba ka la wan lap ka jingtynjuh ba meh ding ia u Jakob. Ki khun u Jakob ki la sdang ban klet ia U Blei. Wat u Jakob hi ruh u la sdang ban klet ia ka jingduwai bad ka jingiasyllok bad U Blei. Ka jingmih nangne ka long ba ki nong Shekhem kiba runar bad ba dakait jinglong ki la sdang ban pah ialang lok bad ka Ing u Jakob hi. Khadduh khadwai, "*u Shekhem u khun u Hamor u kynja hib, u syiem jong kata ka ri*" (*Jen. 34 : 2*) u la pynkhein burom ia ka Dinah ka khun ka Leah, ia kaba la kha ia u Jakob. Nangne ka la bthei ka jingialeh thma kaba jur haduh ba u Simeon bad u Lebi—Ki khun shynrang u Jakob ki da leit pyniap ia u Hamor bad ia u Shekhem u khun jong u bad ia ki khun shynrang kata ka nongbah ki da lute ruh ia ki.

Kane ka jingjia ka la pynsngewsih kthang katta katta ia u Jakob, kaba la pynlong ia u ba un sneng pynrem jur ia u Simeon bad u Lebi. Hadien kane ka jingjia kaba sngew shyrkhei, U Blei u la mih madan ban hukum ia u Jakob. Ka ktien U Blei ka iathuh. :—"*Ynda kumta U Blei u la ong ha u Jakob, to mih noh, to leit kiew sha Bethel bad to shong sah hangta ; bad to da thaw ia ka duwan hangta ia uta U Blei u ba la paw ha me, mynba me la phet iap na khmat u Iso u hymmen jong me*" (*Jen 35 : 1*).

— ———

LYNNONG 2

KI NONGSHUN BA KYNJA MYNSIEM JONG NGI

Ka jingiaid lynti u Jakob na Padan Aram sha Bethel ka long kum ka *pharshi* ia ka jinglong jingim jong ka balang jong ngi ha kine ki sngi bad ki por kiba khadduh. Kane ka jingiaid lynti u Jakob ka syriem eh, namar kata, kum ka jingiaid lynti ka balang ha ka jingialap ia ka Gospel. Ngi dei ban kynmaw ba hamar kane ka jingiaid lynti u Jakob, u Jakob u la sdang ban jan sha ki sngi ka jinglong tymmen. Ka pynkynmaw ia ngi ba u la nang noh arsut ha ka jinglong tymmen tad haduh ba un da wan ia shem ia u Joseph ha ri Igypt shuwa ban *"ialum ia ia u sha la ki briew"* (*Jen 49* : *33*).

Kine ki sngi kiba ngi im mynta ki long ki sngi bad ki Ia jingaiei kiba khadduh. Ki long ki sngi jong ka jingtrei dep ia ka jingialap ia ka Gospel, shuwa ba U Trai-Jisu un wan pat ha kaba arsien sha ka pyrthei. Kum ka balang ngi im ha kiba kum kita ki por bad ki samoi. Ka long ka jingiaid lynti kaba khadduh eh ha kaba ngi donkam ban iaid phikir bad husiar bha. Ka long ka jingiaid lynti kaba khadduh eh ha kaba ngi donkam ban sei lut ia ka bor baroh, namar, ngim tip kiei ki jingeh kiba don nangne sha khmat. **Syriem kum u Jakob ngi dei ban ia-kynduh ia ki Laban bad ki Iso ba kynja mynsiem jong ngi. Syriem kum u Jakob ngi**

dei ban ia kynduh ia ki nong Shekhem ba kynja mynsiem. Ha khmat kine ki nongshun ba kynja mynsiem jong ngi, la buh ia ngi tang kawei ka lad bad kawei ka rai Kita ki long :—"*Ngi dei ban iasuk bad ki, lane ngi dei ban ia um snam bad ki*".

Ki Nongshun ba kynja mynsiem jong ngi ki ieng ha khmat jong ngi kum ka duriaw basaw ban khang lad ia ngi ban leit poi sha u **Lum Seion**—ka jaka shong jong U Khun Langbrot jong U Blei Ki nongshun ba kynja mynsiem ki bun than eh haduh katta katta bad ki la nang ia bun paid ha kine ki sngi. Namar kane, ngi dei ban iaid sumar da kaba sharai bha ialade. U Nongrwai shem mynsiem u la iohi lypa ia kane haba u rwai :—

Khristan iaid da sumar, jingma ka jan,
Ha la jingleit marwei ban iaid wat shlan ;
Jingpynshoi kin wan ialeh ban pynngop,
Bad ban pynngam pat ia phi ha ka pop ;.
Khristan, iaid da sumar,
Jingma ka jan.

Parabangeit, ma phi bad ma nga ngi ieng myngta ha khmat ka sngi ha khmat u bnai ban tur shaphrang ban pyniaid ia ka kam ialap. Namar kata, ngim dei ban sngewphylla ba ngi long kum u Jakob—"*Ki jingialeh shapoh bad ki jingsheptieng shabar*". Ka jingkwah ban ioh lait na ki nongshun ka jur haduh katta katta, hynrei ngin ym lait satia na kaba iakynduh ia ki.

Ki nongshun ba kynja mynsiem jong ngi ki don ar jaid. Kiba nyngkong ki long ki nongshun kiba napoh bad kiba ar pat ki long ki nongshun kiba nabar.

Ki nongshun kiba napoh ki kdew ia ki Laban bad ki Iso ba kynja mynsiem. Ki long ki nongshun kiba kham shyrkhei tam. Kane ka lah ban mut ia ki Khristan hi, ki nongialam ka balang kiba thaw jingkulmar napoh bad kiba mut ban pynjot noh ia ka balang, kiba shait ieng ialeh pyrshah ia ka Bor ba kynja mynsiem U Blei, kiba pyrshang ha la ka sngi ruh ban ialam bakla ia ki khun ka balang, ban pynlip, ban pynsngewsih bad ban kren beiñ ia U Mynsiem Bakhuid. Ki long ki Nongshet kylla ba runar sat.

Kane ka lah ban mut ruh ia ki paradoh parasnam jong ngi ruh—kata, kiba ha ïing ha sem jong ngi, ki kur ki jaid, ki kthaw ki kiaw, ki hynmen ki para jong ngi, kiba la long lypa ha ka niam uba rim uba jah, u longshuwa bad u manshuwa. Kine ki nongshun ki la trei kam jur naduh kaba mynnyngkong. Kumba ki la beh thong ia I **Nabon Sawian** mynba i la pdiang ia U Jisu Khrist, ha ka por ba i leit phet rieh sha Bangla Mission ha Nongsawlia, kine ki nongshun ki dang pynshitom hi ia ki khun kynthei, ki khun shynrang ba riewblei jong ngi. Kim shah da lei lei ia ki khun ki kti jong ki ban long khristan. Lada ki khun ki kti jong ki kin long khristan, kin dkhat noh ia ka jingiadei bad ki.

Kiba ar pat ki nongshun jong ngi ki long kiba nabar. Kine ki long ki nong Shekhem ba kynja mynsiem. Ki long ki nongwei kiba runar, ki nongmane blei thaw; ki briew kiba khlem ka dohnud, kiba lada kin ioh lad kin pynduh jaid noh syndon ia u symbai ka balang. Ki long ki nongshun kiba pawkhmat eh ha ka ri jong ngi, ki nongshun kiba ka jaid bynriew ba rit paid ka dei ban sheptieng ia ki.

Parabangeit, ki nong shekhem ba kynja mynsiem ki la bun than eh haduh katta katta. Mynshuwa ki long tang khyndiat, bynrei mynta ki long shibun. Mynshuwa ki long ha ka **minority**, hynrei mynta ki long ha ka **majority**. Mynshuwa ki nong shekhem ki la pynkheiñ burom **tang ia kawei ka Dinah**. hynrei mynta ki la pynkheiñ burom **shibun ki Dinah**.

Ki nong shekhem ki long kiba nang bha ban pah ia ki khun kynthei ka balang jong ngi. Ha kane ka liang ki long kiba stad katta katta. Mynta kine ki nong shekhem kin sa knieh lut ia ka jingioh kynti jong ngi, kin sa bam duh ia ki ïing khadduh jong ngi bad ki nongkynti jong ngi. Mynta ruh ki nong Shekhem ki ong ia kine ki ktien :—

"To ngin ai shongkurim ma phi bad ma ngi, ia ki khun kynthei jong phi to ai ha ngi, bad ia ki khun kynthei jong ngi to shim sha phi" (*Jen. 34 : 9*).

Mynshuwa ki nong shekhem ki long tang ki hindu bad ki musulman. Hynrei mynta ki mih sa ki R.S.S., ki Anand Marg, ki Jan Sangh, ki C.P.I. (M) bad kiwei kiwei de.

Parabangeit, ki nongshun jong ngi mynta ki beh stet nadien jong ngi. Lada ngi sah slem ha ka them Shekhem, kin sa pyniap duh ia ngi. Lada ngim phet kloi kloi sha Bethel, kin sa pynjot thiaw ia ngi. Ka ktien U'Blei ka ong :—

"Ki beh ia ki jingjam jong ngi, katba ngim lah ban leit ha ki lynti shnong jong ngi : kaba kut jong ngi ka jan, ia ki sngi jong ngi la pyndep ; naba kaba kut jong ngi la poi. Ki nongbeh ia ngi ki la kham sted ban ia ki pukni ka suiñ : ki la beh ia ngi halor ki lum, ki la ap thap ia ngi ha ri khlaw" (Jingrwai Sngewsynei 4 : 17,18).

U Blei baieit eh ia ngi U iai khot ia ngi ban phet noh na Shekhem. Kumba u la khot ia u *Lot* ba un phet iap noh na ka ding sha ki lum sha *Soar*, u khot ruh ia ngi mynta ba ngin phet rieh noh, sha ka jaka kaba skhem, ka jaka bajrong uba ha khlieh tam eh. Kumba u la khot ia u Jakob, u khot ruh ia phi bad ia nga, u ong :— *"Ynda kumta U Blei U la ong ha u Jakob, To mih noh, to leit kiew sha Bethel, bad to shong sah hangta, bad to da thaw ia ka duwan hangta ia Uta U Blei Uba la paw ha me mynba me dang phet iap na khmat u Iso u hynmen jong me" (Jen 35: 1).*

LYNNONG 3.

KA JINGIAID LYNTI KABA SHITOM

Ka jingiaid lynti u Jakob na Padan Aram sha Bethel ka long ka jingiaid kaba syier bad kaba sngew sangsot. **Ka long ka jingiaid lynti kaba shitom**. Hadien ba u Jakob u la mih noh na Sukkoth ban wan sha Shekhem, u Jakob u la pulom (fail) nadong shadong. Ka jingim jong u bad ka ïing ka sem jong u ki la kylla lieng ha baroh. Ha Shekhem u la iakynduh ia ka jingshahrem kaba khraw. **Ka jingleit poi u Jakob ha ka nongbah Shekhem, hadien ba u la mih noh na Sukkoth. ka long kum ka jingleit poi ka kali kaba la tor ki shaka**. Namar ba ki shaka ka kali jong u ki la tor bad sumor, kumta ruh um lah shuh ban iaid. Tang mar iapoi ha Shekhem, ka jingim bad ka ïing ka sem jong u ki la kylla pyrdet.

Ka *daw* jong ka jingpulom ka jingim jong u ka long, **namar ba u la klet ban iaineh ha ka jingdwai**. Ka jingleh thurmur jong u bad ka jinglong bymhusiar jong u ki la wallam ia ka jingshahrem kaba khraw katta katta. Namar ba u la klet ia ka jingdwai, u la klet ruh ban iohi ia ki nongshun jong u kiba kham shalak, kham stad bad kham khraw bor ban ia u. Ha ka jaka ba un dwai kham slem ha Shekhem, u la lapmiet pynban ha kaba leit kai iaid kai bad leit peit shnong peit thaw. Wat ki khun jong

u hi ruh ki la leh runar shikatdei eh kat haduh ban ym sngap shuh ia u.

Parabangeit, ka jingshah jop u Jakob ha Shekhem ka long syriem kum ka jingshah jop ka balang ha ka kam ialap Jong ka. Ym don ka jingshah jop kaba khraw tam, kaba khlemraiñ bad kaba jahburom eh, bad kata ka long kaba ka balang *kam lah* lane ka *fail* ha ka kam ialap jong ka.

Parabangeit, kaba nga kwah ban ong ia phi ha kane ka por ka long : **Ka jia aiu haba ka balang ka pulom (fail) ha ka kam ialap jong ka ?**

Ka *jubab* ia kane ka jingkylli ka long ba ki nongshun jong ngi ki iohi tang ia ki jingduna suda ha ngi. Ki nongshun jong ngi kim sngap bad kim sngewthuh ia ka Diengphna U Jisu Khrist. Ki nongshun jong ngi kim iohi satia ia ka jingim kaba iadei dur bad ka gospel U Jisu ha ngi. Ka kam bad ka ktien jong ngi kam ia-dei. Ka jingim bad ka jingphla ruh kim iasoh haei haei. Kumta haba ka balang ka pulom ha ka kam ialap jong ka, ka wallam sa tang ka jingkhlemraiñ bad ka jingjah burom.

Kawei ka jingjia kaba khlemraiñ bad kaba jahburom tam ha ka jingim jong ka ïing u Jakob ka long namar ba ki khun jong u, u Simeon bad u Lebi, ki la pyniap ia ki khun shynrang baroh jong ka nongbah Shekhem, ki da lute ia ka shnong jong ki. Kane ka **kam dakait kaba shyrkhei ka la pynkthang mynsiem palat ia u**

kpa kat haduh ba u la dei ban sneng pynrem ia ki khun runar jong u :—

"Ynda kumta u Jakob u la ong ha u Simeon bad ha u Lebi, phi la pynshitom ia nga da kaba phi la pynlong ia nga u ba ijli hapdeng ki trai shnong jong kane ka ri, hapdeng ki kynja Kanaan bad ki kynja pheris keiñ : bad haba nga ruh nga long uba khyndiat briew, kin ialang lem ban ialeh ia nga, bad kin pyniap noh ia nga ; kumta ia nga-yn sa pynjot noh, ma nga bad ka iing jong nga" (Jen 34 : 30).

Ka jingleh runar bad ka kam dakait u Simeon bad u Lebi ki la pynpang mynsiem jur ia u Jakob kat haduh ban pynlong ia u ban ym sngewbha shuh ia ki wat haduh ka sngi ka jingiap. Shuwa ba un pynhiar mynsiem khadduh, u la kren ha ki da ki ummat kthang kumne :—

"U Simeon bad u Lebi ki ialong shipara ; ki-tiar ka jingleh jubor ki long ki waitlam jong ki. Wat ai ba ka mynsiem jong nga kan wan hapoh ka jingiasylla jong ki : ka burom jong nga kan ym iasoh bad ka jingialang jong ki : naba ha la ka jingbitar ki la pyniap ia u briew bad ha la ka jingmon patkar ki la ot noh ia ki masi. Long ba la tim ia ka jingbitar jong ki, naba ka la sat eh ; bad ia ka jingpynhiar kput jong ki, naba ka la i runar de : ngan pyniakhlad ia ki ha u Jakob, bad ngan pynsaphred ia ki ha Israel" (Jen 49 : 5-7).

Parabangeit, Syriem kum u Simeon bad u Lebi, ki don shibun bah ha kine ki sngi, ki khun runar jong ka balang kiba pynkthang mynsiem bad pynpait dohnud ia la ki kpa ki kmie mynsiem. Ki la pynjynjar bad pynshitom mynsiem ia ki ym tang naduh ki por ba ki dang im, hynrei, ruh haduh ba kin da iap. Kiba kum kita ki khun shynrang kynthei jong ka balang ki la ju pynlong ia ki Jakob ba kynja mynsiem jong ngi ban ong kumne :—

"Phin pynhiar ia ki ñiuhlieh jong nga sha ka jingtep da ka jingsngewsih" (*Jen. 42 : 33*).

Syriem kum u Simeon bad u Lebi ki khun runar u Jakob, nga sheptieng ioh ba ha kine ki sngi jong ngi, ki don shibun ki khun khristan kiba ha ka kyrteng jong U Jisu Khrist, kiba ha ka kyrteng jong ka diengphna bad ha ka kyrteng jong ka naim ki pyndonkam da ka bor bad ka jingbyrngem byrsit ia ki nong Shekhem ba kynja mynsiem jong ngi. Nga sheptieng ioh ba nangne sha khmat kin bun ki jingialang khristan bad ki jingiasylla khristan kiba kum kita ban khangjubor ia ki nong Shekhem ha ka kyrteng jong ka Niam. Lada kan long kum ha kata ka dur bad ha kata ka rukom, ngi donkam ban kynmaw ba U Blei da lei lei Un ym iadon kti bad ngi. Kumba u Jakob u la kren-pyrshah ia la ki khun runar jong u, da ujuh U Mynsiem u kren ruh ia ngi :—

"Wat ai ba ka Mynsiem jong nga kan wan hapoh ka jingiasylla jong ki : ka burom jong nga kan ym iasoh bad ka jingialang jong ki" (*Jen 49 : 6*).

Ka jingsneng ba ngi ioh kum ka jinghikai na ka jingkren pyrshah u Jakob ia la ki khun ka long ba ngim lah ban ioh ia ka jingkyrshan bad ka jingsngewsynei jong kiwei pat da ka jingshit khlieh bad ka jingkhih niam kaba k hleh pyrthei. Ngim lah ruh ban pynwan ia ki nong Shekhem b ι kynja mynsiem sha ka jingpynim U Jisu Khrist da ka jingkhang bor bad ka jing-leh jubor. Ka Ktien U Blei hi ka la ong : "*ym da u pait iapom; lymne da ka bor, hynrei da u mynsiem jong nga, ong U Trai ki pait*" (*Sekh. 4 : 6*).

Na kane ka jingiathuhkhana shaphang u Jakob bad ka iing jong u, **ngi iohi ba ka daw kaba barobor jong ka jingshahjop ka balang ha ka kam ialap ka long hi ka daw iing.** Ka balang kam lah ban rai ia ka kam kaba dei ban leh. Kiwei ki ong da kumne, kiwei pat ki ong da kumtai. Uwei u nongialam u ong, 'Hooid' bad uwei pat u nongialam u ong 'Em'. Ki khun ka balang ki ïeng hapdeng ki saw lad jong ka jinglyngngoh. Kim nang ban shong hajuh lane ban iaid shaphrang. **Ka Shekhem ba kynja mynsiem** ka pynlong runar ia ki jingthmu ba kyntang bad ba don burom ka balang. Namar kane ka daw, kam lah long ia ngi ban shong slem ha Shekhem. Ngi dei ban iohsngew aiu pat U Blei u kren ha ngi kumba u la hukum ia u Jakob :— "*To mih noh, to leit kiew sha Bethel, bad to shong-sah hangta*" (*Jen 35 : 1*).

LYNNONG 4

KA JINGLEIT KIEW SHA BETHEL

Kawei ka pop lait ka pop let kaba khraw tam kaba u Jakob u la klet ha ka por ba u la poi hamar pdeng ka jingiaid lynti jong u ka long namar ba u la klet ia ka Bethel, kaba long ka jaka ha kaba U Blei U la pynpaw shïsien ialade ha u. Ka jinglong ka nongbah Shekhem, ka jingkiw kiw kaw kaw jong ka, ka la pynklet ia u shaphang kata **ka jingkyrkhu ba kynja mynsiem** kaba u la ioh ha ka por ba u la phohsniew ia **ka Jingkieng** ha kaba ki angel ki la ia kiew ia hiar. u la klet ia uta u **maw** ha uba u la pynlong syngkhlieh bad uta u **mawbynna** ha uba u la theh ka **umphñiang** ha kliar jong u. U la klet ban kynmaw ia ka jinglong kata ka jaka kaba u hi u la ong :—

"*Ah katno kaba shyrkhei kane ka jaka! ym don hangne hynrei tang ka ïing U Blei hi, bad kane ka long ka khyrdop ka bneng*" (*Jen 28 : 17*).

Ka jingkynrum kynram ki jingmut jingpyrkhat u Jakob bad ka jingbun ki jingkhuslai jong u ki la pynklet ia u Jakob ban kynmaw ia ka Bethel kaba long ka **Jaka kyntang** ha kaba U Blei u la pynpaw ia lade ha u. Ki la pynklet ia u Jakob ia ka jingpynpaw U Blei ban don ryngkat bad u mynba u dang phet iap na khmat u Iso u hynmen jong u.

Namar kane ka jingklet, U Blei ha ka por ba u khot ia u Jakob ban mih noh na Shekhem, u la pynkynmaw pat biang ia kata ka jingkyrkhu ba kynja mynsiem kaba u Jakob uba la sngewthait bad sngewlwait ha Shekhem, u lah ban mad biang ia ka sa shisien ha Bethel, lada un leit shong sah hangta. Ka jingpynkynmaw U Blei ha ka mynsiem u Jakob ka lah ban long lehse ha kine ki ktien : "Kynmaw ko Jakob ! ia ka jingkyrkhu kaba me la ioh na nga mynshuwa haba me dang phet iap na u Iso u hynmen jong me. Kynmaw ! wat klet ! ia ka Bethel, ka jaka ha kaba me la thiah miet shisien hangta. Kynmaw ! ko Jakob ! ia ka jingtngen jong ka jingjah thait ba me la ioh mad na ka jingiaid lynti jong me kaba sheptieng bad kaba ma syrngiew".

Kane ka jingpynkynmaw U Blei ia u Jakob ka la ai pat ha u Jakob ia ka jingsngewbha ka mynsiem bad ka jingkyrmen ba im ba u dei ban leit ban phet rieh sha Bethel bad shong sah hangta.

Ka jingpynkynmaw U Blei ia u Jakob shaphang ka jinglehbha bad ka jinglehieit kaba kyrpang, ka wallam ha u Jakob ia ka jingkynmaw ba sngewthiang shaphang ka jingim ba la leit noh jong u mynba U Blei u la iaid ryngkat

bad u, ia kaba u nongrwai shem mynsiem u la rwai :—

"Nga kynmaw sngewbang,
Ba ngi ju iaid lang,
Iasyllok, iaieit,
Hangno haba rang ;
Wan, jop ia u paid
Riewdujok, ba shait
Ban khang ia ka mynsiem
Ban her ban *shongthait*".

Da kaba sngewbha u *Jakob* u la kohnguh ia ka jingkhot *U Blei* bad u la ong ia la ka ïing : "*Bad to ngin ia mih noh, bad ngin ialeit kiew sha Bethel ; ba hangta ngan thaw ia ka duwan ia uta U Blei uba la shah shkor ia nga ha ka sngi ka jingsngew jynjar jong nga, bad uba la long ryngkat bad nga ha kata ka lynti ha kaba nga la iaid*" (*Jen 35 : 3*).

Parabangeit, ka Bethel u Jakob ka kren biang ha ngi sa shisien pat. Ha ka jinglong jingim jong ngi kum ki nongbud U Jisu Khrist, bad ki pilgrim ba kynja mynsiem ha ka pyrthei ri khlaw kaba thait bad kaba lwait, **ka Bethel** ka long ka jaka kaba bit eh ia ngi ban leit rieh bad ban shongsah.

Ka Bethel ka long ka jaka ha kaba ngi donkam ban iohi ia ka jingithuh paw kaba thymmai. Ngi dei ban leit thiah miet ha Bethel ; ngi dei ban jawummat ha Bethel ; ngi dei ban sngewshyrkhei rem ia la ki jong ki pop ha Bethel.

Ka Bethel ka long ka jaka shongsah kaba bit eh ia ki nongialap. Dei hangne ha Bethel ba ngin lum lut ia ka Bor Mynsiem shwa ba ngin ialap ia ka ktien ka jingpynim. Dei hangne ha Bethel ba ngi donkam ban ioh ia ka jingshem mynsiem shaphang ka diengphna U Jisu Khrist.

Ka Bethel ka long ka jaka sangeh jong ki kali iapom ka balang, haba ka mut ban nang tur bad pyniaid shaphrang ia ka kam ialap. Ka long ka jaka ha kaba ki nongialap, ki nongkitktien syiem, ki lyngdoh bad ki Lebi ki dei ban dem khohsiew, ban iam, ban sngewsih kthang ia la ki pop, ban pli da ki jaiñkhaiñ bad ban sum da u dpei.

Ka jaka ha Bethel ka long ka jaka kyntang kaba bha tam ia ki riewngeit kiba khia ka jingkit ban dwai, namar hangne U Blei um shym buh por satia ia ka jingdwai :—

"Por jingduwai ba sngewthiang, haba wan jingtynjuh,
Ha l'U Nongpynim Baieit la khuslai ban buh ;
Da ka dohnud jingsngewlem ki eriong U pynpra,
Ah ! ka dawai i'u b'la thait ; katno tngen ban don hangta".

Ha ka por ba u Jakob u leit kiew sha Bethel, **u la thaw hi ia ka duwan**. Ka ktien U

Blei ka la iathuh ia ngi : *"Kumta u Jakob u la poi ha ka Lus, kaba ha ka ri Kanaan, kata kaba long ka Bethel, ma u bad kita ki briew baroh kat kiba la don bad u......Bad u la tei ia ka duwan hangta, bad u la khot kyrteng ia kata ka jaka* **EL—Bethel** : *namar ba hangta U Blei U la paw ha u, mynba u la phet iap na khmat u hynmen jong u"* (*Jen 35 : 6,7*).

Ka jingleit kiew u Jakob ban tei hi da lade ia ka duwan ha Bethel ka ai jinghikai ruh ia ngi ba ngi dei ban leit sha Bethel **ban wad hi ia ka jingpynthymmai jong ka jingiateh jutang bad U Blei. Lymda ngi tei hi ia ka duwan hakhmat U Blei, ngin ym iohi ia ka khet ka jingisnei ha Bethel.** U Blei U la pynap bad pynkhreh lypa ia ki jingkyrkhu na ka bynta jong ngi. Ka shong sa tang ha ngi ba ngin tei hi ia ka duwan. **Hadien ba ngi la dep tei ia ka duwan, khlem pep U Blei ruh un sa jubab ia ki jingduwai jong ngi.**

U Blei U long Uba kloi ban iateh jutang bad ngi lada ngin pyrshang na lade ban tei hi ia ka duwan. Ha kaba ka don ka duwan, hangta ka don ka jingiateh jutang. Kumba U Blei u la khot ia u Jakob sha ka jingiateh jutang ha Bethel, U dang iai khot ruh ia phi bad ia nga sha ka jingiateh jutang bad u. U hi u la ong :—

"To lum lang ha nga ia ki riewkhuid jong nga ; kita kiba la teh jutang bad nga da ka jingkñia" (*Salm 50 : 5*).

Ka Bethel ka long ka jaka kyntang ha kaba ngi donkam ban dwai ia U Blei ba un ai ka bor mynsiem kaba thymmai ia ka balang. **Ka Bethel** ka long ka jaka kyntang ha kaba ngi dei ban leit ban iasyllok kham slem bad U Trai. Lada ngi kham pynjlan ia ka por jingdwai jong ngi, ngin sa iohsngew ia ka jingdon ryngkat jong U, ngin sa mad ia ki kular jong U bad ngin sa nang ioh pdiang ia ki jinghikai ba kor jong u.

Ka Bethel ka long ka jaka ha kaba ki ummat sngewsih bad ki ummat jingkmen ki iatuid lang ban pynmih ia ka jingkñia ainguh thang kaba diang hun hakhmat U Blei.

Ka Bethel ka long ka jaka na kaba ka sdang ka jingkyrkhu kaba nyngkong eh ka jong U Blei ia ngi. Ka long ruh ka jaka na kaba un sa ai ha ngi ia ka jingkyrkhu kaba ar.

Ban leit sha Bethel, ka mut ban leit kiew sha ka jaka rieh bad ka jaka iada kaba skhem U Blei ia ngi. Ban leit kiew sha Bethel ka mut ban leit kiew sha ka kut bajrong jong U Blei jong ngi. Ki shipai U Syiem bneng kiba tur man ka sngi sha ka jingialeh thma ba kynja mynsiem, kin shem ha Bethel ka jaka shangthait bad ka jaka rieh kaba phylla na ki nongshun kiba beh thong ia ki. Shaphang kane, u nongrwai salm u la ong shaphang ka jinglong baskhem ka kut ki riewblei : "*Uta uba shong ha ka jaka barieh jong U Bahakhlieh tam eh, un ioh iaineh hapoh ka jing-kah jong U Badonbor baroh. Ngan ong shaphang U Trai, U long ka jaka rieh jong nga*

bad ka kut jong nga ; U Blei jong nga, ha ubi nga shaniah" (*Salm 91 : 1-2*).

Hadien ba u Jakob u la leit kiew sha Bethel, **u la iohpdiang ia ka jingkyrkhu kaba dap na U Blei**. Ka jingkyrkhu kaba U Blei U la ai ha u Jakob hadien ba u la thaw ia ka duwan ka long kane :—"*Nga long U Blei U Badonbor baroh : to da nang kharoi, bad to da nang man bun ruh ; ka jaidbynriew bad ka jingialang ki jaid bynriew kin iamih noh na me, bad ki Syiem ruh kin mih na ki syngkai jong me ; Bad ka ri ia kaba nga la ai ha u Abraham bad ha u Isaak, ha me keiñ ngan ai ia ka, bad ha u Symbai jong me hadien jong me ngan ai ia kata ka ri*" (*Jen 35 : 11,12*).

Ka jingkyrkhu kaba khraw tam kaba U Jakob u la ioh na U Blei ka long ka kyrteng thymmai kaba u la ioh lypa na Peniel, hynrei ia kaba U Blei u la pynskhem ha Bethel. Ka Ktien U Blei ka la iathuh : "*Bad U Blei u la ong ha u, ka kyrteng jong me ka long u Jakob : te yn ym khot kyrteng shuh u Jakob ia me, hynrei u Israel kan long ka kyrteng jong me : kumta u la khot kyrteng ia u u Israel*" (*Jen 35 : 10*). Ia kane ka kyrteng u Angel U Blei u la dep ai lypa ha Peniel mynba u la ong : "*yn ym khot shuh ia ka kyrteng jong me, u Jakob, hynrei u Israel : naba kum u syiem me la ioh bor bad U Blei bad ki briew, te me la jop ruh*" (*Jen 32 : 28*).

Ka jingleit kiew u Jakob sha Bethel, bad ka jingtei jong u ia ka duwan hangta, bad ka jingiohpdiang jong u ia ki jingkyrkhu, ki ai ruh

ia ngi kajuh ka jingkyrmen ba ngin ioh mad ia kita kijuh ki jingkyrkhu kiba u Jakob u la ioh mad na U Blei.—"*Ki long ki jingkyrkhu jong ka jingjop*"

Hadien ba U Blei u la hukum ia u ban leit kiew kloi kloi sha Bethel, u Jakob um shym la pynslem ban leh bad pyndep ia ka hukum U Blei.

Parabangeit, ka jingpynslem jong ngi ban leit kiew sha Bethel ka la pynduh noh na ngi ia ki jingkyrkhu ba khraw na U Blei. **Bun bah napdeng jong ngi ngim ju shong slem ha Bethel. Ki jingiaseng dwai jong ngi ki long bunsien tang dep rukom. Namar ba ngim ju shong slem ha Bethel, U Blei ruh um shym jubab ia ki Jingdwai jong ngi. Ngi shu dwai iaiaid lynti.** Ki jingiaseng dwai bad ki jingdwai jong ngi bunsien ki long tang dep rukom.

Lada ngin pyrshang ban shong kham slem ha Bethel, U Blei ruh un ai jubab kham kloi ia ki jingdwai jong ngi. Ngin sa ioh khubor na u ban nang iai tur shaphrang bad ngin sa nang jop ruh kylleng. **Parabangeit**, ka don ka jingma kaba khraw lada ngi shong slem ha Shekhem. Lada ngi lapmiet than eh kaba shong ha ki dara Shekhem, ki nong Shekhem ym tang ba kin sa otsher ia ngi, hynrei ruh kin sa pulom ia ka kam ialap jong ngi. Dei namar kane ka daw ba U Blei ruh u khot ia ngi : "*To mih noh, to leit kiew sha Bethel, bad to shong sah hangta ; bad to da thaw ia ka duwan hangta ia U Blei uba la paw ha me*" (*Jen 35 : 1*).

LYNNONG 5

KA JINGPYNKHUID IA KI BLEITHAW BAD KA JINGJOP KA GOSPEL

Ka kam kaba kongsan tam eh kaba u Jakob u la leh shuwa ba un leit kiew sha Bethel ka long ba u da pynkhuid noh shuwa lypa ia ki bleithaw na ka Ing jong u. Ka hukum kaba u la ai ia la ka ïng ka sem shaphang ka jingpynkhuid ia ki blei thaw ka long" *To buh noh ia kita ki blei ba khyllah kiba don hapdeng jong phi, bad to pynkhuid ialade, bad to pli ia ki jaiñ*" (*Jen 35 : 2*). Ka Ktien U Blei ka iathuh shuh shuh: "*Ynda kumta ki da ia ai noh ha u Jakob ia kita ki blei ba khyllah baroh katba ki la don ha la ka kti, bad ia la ki soh shkor kiba la don ha ki shkor jong ki; bad u Jakob u la tep rieh ia ki hapoh u dieng sning uba hajan ka Shekhem. Bad ki la ianang leit noh : bad ka jingsheptieng ia U Blei ka la ngat ha kita ki nongbah kiba la don baroh sawdong ia ki, katba kim shym la iabeh nadien ki khun shynrang u Jakob*" (*Jen 35 : 4,5*).

Ka Jingjop u Jakob hadien ba u la shong sah ha Bethel, ka long, namar ba u la dep pynkhuid lypa ia ki blei thaw bad ki blei khyllah na ka ïng jong u. Namar kata, kane ka ai jinghikai ia ngi ruh ba **haba ngi leit kiew sha ka jaka kyntang U Blei, ngi dei barobor ban da pynkhuid shuwa ia ki blei thaw na lade, na ka jingim la jong bad na ka ïng ka sem ruh**

kumjuh. Lymda ngi pynkhuid shuwa ia ki blei thaw bad ki blei khyllah, ka jingleit kiew jong ngi sha Bethel ka long lehnohei, bad U Blei hi ruh un ym jubab ia ki jingdwai jong ngi. Ki bleithaw jong ngi hi kin long **ka daw jong ka jingshah jop. Kat shaba ngi phai bad ngi trei ha ka kyrteng jong ka niam, ngin shah jop.**

Ka daw jong ka jingshah jop ka balang bad ki nongialam jong ka ha kine ki sngi ka long namar ki bleithaw. Ki nong Shekhem ba kynja mynsiem jong ngi kin ym aili ia ngi lada ki lap ia ki blei thaw ha ngi. Kin phah barobor ia ki nongsyntiat pyrshah ia ngi. **"Ngi donkam ban kynmaw barobor ba ki nongshun jong ngi ki long ki nongtrei barieh U Blei".**

U Blei un pyndonkam ia ki nongshun jong ngi ban beh nadien jong ngi lada u shem ba ki bleithaw ki don ha ngi. U lah ban pynmih shibun ki **Nebukhadnessar** bad ki **Sennakherib** ban ialeh pyrshah ia ngi. **Kin pynjari ki adong ba eh** bad **kin thaw ki aiñ kiba khyllah,** kiba **kham shyrkhei ban ia 'ka Freedom of Religion Bill'** ban khang lad ia ngi. **Parabangeit,** mynta ki nong Shekhem ba kynja mynsiem ki trei kam jur pyrshah ia ngi. Lada kin tang shu lap bad iohi ia ki nongialam ka balang ba ki ia shim bynta ha ki kam saiñ hima saiñ sima, kin sa thoh kot khubor ban riam ia ki. Ym tang katta, ki lah ban phah set phatok bad pynshitom bad pyniap ruh ia ki.

Ha lyndet jong kine kiei kiei baroh, ngim dei ban klet ba **"ki nongshun jong ngi ki long ki nongtrei barieh U Blei"**

Ka jingleit kiew u Jakob sha Bethel ka ai jingmaham ia ngi ba ngi dei ban da pynkhuid shwa ia ki blei thaw na ka jingim bad ki ïng ki sem jong ngi. **Ka jingshah jop u Jakob ha Shekhem ka iathuh ia ngi ba ka don ruh hangno hangno ka por ba ngi kum ka balang ngi la shah jop ha ka kam ialap jong ngi. Lymda kumta ki nongwei bad ki nong Kanaan sawdong jong ngi kin jin da la iaroh ia ngi bad shem sngewbha bad ngi.**

Ka jingshah jop u Jakob ha Shekhem ka ai ka jinghikai ruh ia ngi ba ngi dei ban iai ït bad kylli ia lade **hangno ka jingtlot jong ngi ka don.** Ka jingduh bor jong ngi ha kine ki sngi ha ka kam ialap ka long namar ba ngim shym la pynkhuid ia ki blei thaw na ngi. Hangne ka don **ka pop ba rieh** jong ka balang ha baroh shilynter ka histori jong ka naduh ki por barim bad haduh mynta. **Namar ka pop u Akhan, ki khun Israel ki la shah jop ha Ai.** Kane ka pynlong ia U Blei ban bthah ia u Joshwa ban ai hukum kumno ban leh haba u ong: "*To ïeng noh, pynkhuid ia u paidbah, to ong ruh, to pynkhuid ialade hamar kaba lashai : naba kumne ong U Trai, U Blei ki Israel, Don kata kaba sang hapdeng jong me, ko Israel ; mem lah ban ieng ha khmat ki nongshun jong me, ha ban da phin pynmih noh ia kata kaba sang napdeng jong phi*" (*Josh 7 : 13*).

Ki blei thaw bad ki blei khyllah kiba don ha ngi ki long barobor kadaw jong ka jingshah rem. Ki long ka pop sang ka pop ma kiba wallam ia ka jingshah jop. Ngi donkam namarkata, ban pynkhuid noh ia ki na ki Kamra ka jingim bad ki Ingjaiñ jong ngi.

Ka jingpynkhuid ia ki blei thaw ka long ka. kamram kaba ha khmat eh jong ki nongialam barabor. Ban pynieng ia **ka Hok U Blei,** bad ia ka jingkyntang ki mawlyngkniap na Lum Sinai, u Moses u la hukum ban pyniap noh ia ki nongmane dur blei khun masi.

Kawei ka pop kaba shyrkhei eh ha ka jingim jong ki nongialam ka balang ha kine ki sngi ki jong ngi ka long ka jingbuhrieh ia ki blei thaw bad ka jingbym nud ban kren pyrshah ia ka pop ba la buhrieh. Namar kane ka jingbuhrieh pop bad ka jingkhaweit ban kren ia ka jingshisha, ka balang ruh ka la hap ha ka dur u nongpang uba khlem ioh ia ka jingpynkoit.

Ka jingpynkhuid u Jakob ia ki blei thaw na ka ïng jong u ka ai ka nuksa ba bha tam ia ka kamram kaba nyngkong eh jong ki Nongialam ba kynja mynsiem ha kine ki sngi U Jakob u la dei ban leit bret noh ia ki blei thaw bad ki blei khyllah bad ban tep rieh ia ki hapoh u dieng sning uba hajan ka Shekhem. Lada u Jakob u la leh ia kane, ka donkam ruh ia ngi ki nongialam ka balang ban leit bret noh ia ki blei thaw bad ban ai hukum ia ka jingpynkhuid na ka

jaka kyntang. Ym tang katta, hynrei ruh ban leit tep rieh noh ia ki ha trai ka diengphna U Jisu Khrist. **Ka diengphna ba la pynieng halor u lum Kalbari ka long ka jaka tep kaba bit eh ia ki pop barit bad bakhraw jong ngi. Ka diengphna Kalbari ka long u diengsning ba kynja mynsiem jong ngi**, namar hajan hangta la pynthiah ia ka met ba kyntang U Nongpynim jong ngi U Jisu Khrist mynba u la don lai sngi hapoh ka jingtep ban shah iap na ka bynta ki pop jong phi bad jong nga.

Shwa ba u Jakob un leit tep rieh noh ia ki blei thaw, u la shem ka jingkynduh mynsiem kaba khraw ia la ka pop. Kane ka pynkynmaw ruh ia ngi ba shwa ba ngin leit bret noh ia ki blei thaw ha trai ka diengphna Kalbari, ngi dei ban leh bad pyndep lai tylli kiei kiei kum ki hukum ba janai.

Kaba nyngkong, ngi dei ban kylla kaba mut shisha na ki pop jong ngi

Kaba ar, ngi donkam ban phla noh ia la ki pop baroh, kiba ngi la leh da kaba pan map na U Trai bad ban iehnoh noh ia ki.

Kaba lai, Ka long kaba dei ba ngin pdiang ia ka jingpynkhuid noh ia ki pop jong ngi da ka snam ba kordor U Jisu Khrist.

Ka jingpynkhuid u Jakob ia ki blei thaw ka la pynioh pat ha u ia ka jingieit kaba shlei ka

jong U Blei. Hadien kane ka Niam jingpynkhuid, u Jakob u la kylla long u briew uba khuid nadong shadong. U Blei u la ai ha u ia ka jingkmen bad ka jingsngewbha kaba palat liam ha ka mynsiem, kaba iadei bad ka jinglong khuid U Blei hi, kumba u la ong: *"To long kiba khuid : naba nga uba khuid U Trai U Blei jong phi"* (*Leb 19 : 2*). U la iohi biang ha Bethel ia ka jinglong bymjukylla U Blei ia u, ba u long uba dap da ka jingieit bad ka jingisnei, uba jynsur ban bitar, uba kyrhai ka jingaiei bad uba map ei. Dei namar kane ka daw ba u la khot kyrteng ia kata ka jaka **EL-BETHEL** kaba mut **'U BLEI JONG KA BETHEL'**.

Parabangeit, ngi donkam ban iohi paw ia ka jingkyntang jong ka Bethel kaba shisha ha ka jingim jong ngi. Ki jinglehniam jong ngi ki long lehnohei lada ngim iohi ia u Blei ha Bethel. **Ngi donkam ban rakhe pat sa shisien ia ka Niam ka Jingpynkhuid.** Ryngkat bad kata. to ngin dwai jur ha U Blei ba un iarap ia ngi ban bret noh ia ki bleithaw baroh na ka jingim jong ngi, kumba u nongrwai shem mynsiem u la rwai :—

"Blei thala har rukom, ko mynsiem,
Bret ei noh bad rit bad ba khraw ;
Ha pha la shondur ba itynnad,
L'U Jisu U Kynrad ba thaw ;
U long ba dei eh ba ngan mane,
Ngan ieit, ngan burom, ngan tieng ;
Ka jingiap kor jong u ka pyllait,
Bun hajar na jingiap ka khring".

Hadien ba u Jakob u la dep ai hukum ia ka niam jingpynkhuid, u la kyntu pat ia la ka iing da kaba ong : *"To i [illegible] ki jaiñ"* (*Jen 35 : 2*). Kane ka long kawei pat ka rukom lehniam kaba khadduh u Jakob hadien ka jingpynkhuid ialade. Kam biang ia ki khun ki kti bad kiba ha ïing ha sem u Jakob tang ban shu buh noh ia ki blei thaw bad pynkhuid ialade, hynrei ruh ba kin da phong da ki jain kiba thymmai. Ban law noh ia ki jain phong kiba rim bad ban phong noh da ki jain kiba thymmai ka long ka kamram jong uwei pa uwei u khristan bad kawei pa kawei ka khristan, kiba la mad bad pdiang ia ka niam jingpynkhuid ha ka jingim jong ki. Ka long ka rukom jinglong jingim jong u jingthaw ba thymmai ha U Khrist, ia uba u Apostol Paul u la ong kren shaphang jong u haba u ong :—*"Kumta lada uei uei ruh u don ha U Khrist, u long u jingthaw ba thymmai : Kiei kiei ruh ki barim ki la duh noh, ha khmih kiei kiei baroh ki la jia long kiba thymmai"* (*2 Kor 5 : 17*).

Ka niam jingpynkhuid u Jakob ia ki bleithaw ka pyrta jam ha ki shkor ba kynja mynsiem, jong ngi ba ngim dei ban pynslem shuh da lei lei ha kaba leit kiew sha Bethel. Ngi lah ban pynlong noh mynta hi, ha kane ka jingiaseng ba kyntang mynta ka sngi ka Bethel. Katba ka jingbitar shla U Blei kam pat wan lap, to ngin tei kloi ia ka duwan da kaba *"pynieng ia u mot pynkynmaw"*, *"da u mawbynna keiñ"* (*Jen 35 : 14*) kumba u Jakob u

la leh, bad ba ngin *"thek halor jong u ia ka jingainguh dih"* bad ka *"umphniang"* (*Jen 35 : 14*).

Parabangeit, nga kLot ialade bad ia phi ban ym ialeh pyrshah ia ka jingkhot ieit U Blei, lym kumta ka waitlam ki nongshun jong ngi kan sa bam duh ia ngi. Wat mynta ruh ngi iohi hangne, ha ka jingiaseng mynta hi. ba ki don ki maw ka Bethel kiba U Blei u la dep pynkhreh lypa, ba ngin tei ia ka khlem da pynslem shuh.

Haba nga tang shu peit,
  Jingnguh ngan sei ;
Na la ki jingkhuslai
  Bethel ngan tei ;
Ha ki jingjynjar de,
Khamjan, Ah Blei, ia Me.

Ka jingiaid lynti u Jakob na Padan Aram sha Bethel ka long ha kajuh ka por ka jingiaid lynti kaba sngewsih bad ka jingiaid lynti kaba sngewthiang. Kaba kham sngewthiang tam ha kane ka jingiaid lynti u Jakob, hadien ba u la tei ia ka duwan ha Bethel, ka long ka jingiap noh ka **Deborah** ka **aia** jong ka **Rebekka** kaba long ka kmie u Jakob hi. Ka Ktien U Blei ka iathuh ia ngi shaphang kane ka jingiathuh-khana :—*"Hynrei ka Deborah ka aia jong ka Rabekka ka la iap noh, bad la tep ia ka ruh harum ka Bethel hapoh uwei u diengsning : te la khot kyrteng ia ka Allon-bakhuth"* (*Jen 35 : 8*).

Hapdeng kane ka jingiaid lynti kaba sngewsih, na ka jingiathuhkhana ba ngi tip shaphang jong ka, ka long ba ka kmie jong u, ka Rabekka ka la dep iap la slem, hynrei ka aia jong ka pat ka dang im. U Jakob u la pynlong ka jingleh burom ia ka met iap jong ka Deborah, la kam long kaba ha iing ha sem bajan eh jong u, bad kaba la tymmen ruh. Ha u Jakob, ka Deborah ka la long lypa kum kaba ha iing ha sem bajan eh jong u. Dei ia kane ba u Mathew Henry uta u Riewstad Baibl u la kren ha ki ktien ba kynja mynsiem,—ha ka ktien phareng kumne:—("Family afflictions may come even when family reformation and religion are on foot"), **kaba mut ha ka ktien khasi, "ki jingjynjar jingshipa ha ka long ing long sem ki lah ban wan wat haba ka jingpynthymmai ia ka longing longsem bad ka Niam ki la ia iaid ryngkat".**

Ka jingpynkhuid u Jakob ia ki bleithaw mynba u leit kiew sha Bethel, ka la pynlong nongjop ia u halor ki nongshun jong u. Kaba mih na ka niam jingpynkhuid u Jakob ka long ba *"ka jingsheptieng ia U Blei ka la ngat ha kita ki nongbah kiba la don baroh sawdong ia ki, katba kim shym la iabeh nadien ki khun shynrang u Jakob" (Jen 35 : 5).*

Parabangeit, lada ngi ruh ngin leit kiew noh mynta sha Bethel ban tei ia ka duwan hangta da kaba pynkhuid noh ruh ia ki bleithaw, ki nongshun jong ngi kiba ju kren beiñ ia U Blei jong ngi, kin sa sheptieng kylla ia ngi.

Hangta ngin sa beh thong nadien jong ki da ki kali iapom U Blei. Ngin sa lap ia ki bad ngin sa jop ia ki. Shaphang kane ka rukom jingjop, U Blei U la pynmad ha u Joshwa hi mynba u sneng ia ki Israel shuwa ba un iap :—

"Uwei u briew na phi un beh ia ki shihajar : namar U Trai U Blei jong phi u long ma u uba ialeh na ka bynta jong phi, kumba u la ong ha phi" (*Josh 23 : 10*).

Ha kane ka jingjop ia ki nongshun ba kynja mynsiem jong ngi, U Blei da U Mynsiem Bakhuid un ialeh na ka bynta jong ngi. Ha kane ka jingialeh thma ba kynja mynsiem jong ngi, ym donkam ia ngi ban pyndonkam da ka bor'ne da u paitiapom. U **Thomas Watson,** uwei na ki riewblei kiba rim (old puritan) u la ong :—

"U briew u tied ha ka jingkhang jong ki dohnud ki briew, u mynsiem u wan bad u shabi bad u plie ia ka jingkhang" (*Man knocks at the door of men's hearts, the spirit comes with the key and opens the door*).

Ha kane ka jingjop jong ngi halor ki nongshun, U Blei u la buh ruh lypa ia ka bainong ban ai ha ngi. Kata ka long ka kyrteng kaba thymmai kaba un sa thoh ha ki shallangmat jong ngi. Kumba u la khot thymmai ia ka kyrteng Jakob da ka kyrteng *'u Israel'*, kumta ruh un sa thoh halor jong ngi ia ka kyrteng

ba thymmai. La kren shaphang kane ha ka ktien U Blei kumne—

"*Uta uba jop, ngan pynlong u rijied ia u ha ka Iing U Blei jong nga, te un ym mih noh shuh shabar : bad ngan thoh halor jong u ia ka kyrteng U Blei jong nga, bad ia ka kyrteng jong kata ka nongbah U Blei jong nga, ka Jerusalem ba thymmai, kaba wan hiar na bneng na U Blei jong nga, bad ia kata ka kyrteng jong nga ka bathymmai*" (*Jingpyn 3 : 12*).

U Blei u la pynkhreh lypa ia ka jingjop na ka bynta jong ngi. Ym tang katta, *U la pynkhreh lypa ruh ia ka Bor*, **Khnang ba ngin jop ia ki nongshun jong ngi da ka.** Ka shong sa tang ha ngi ban pan ia kata ka **Bor.** La ki nongshun ki leh khraw katta katta halor jong ngi, hynrei ha kaba khadduh kin sa dem ha khmat **ka Bor bym lah ialeh pyrshah** jong u. Wat mynta ruh ki nongshun ki khynñiuh bad ki sheptieng haba ki iohi ia ka syrngiew jong ka diengphna kaba sdang ban tap ia ka pyrthei baroh kawei.

"Ka kti jong U ka khlaiñ,
Ka waitlam ruh la kieng ;
Ki nongshun la ki shait,
Ban peit sha U ki tieng ;
Ha U ngan rieh, Un da ia nga,
Ka buit ka dujok kan ym lah.

LYNNONG 6.

KI NONGIALAM BA SHLUR JONG NGI.

Ka jingiaid lynti u Jakob na Padan Aram sha Bethel ka long ka jingiathuhkhana shaphang ka jingiaid wir u kpa ba kynja mynsiem (Patriarch) uba shaniah bad pyndem ialade, ia la ka iing ka sem bad ki kur ki jaid hapoh kawei ka jingialam jong Uba donbor barob. Namar ba u Jakob u long uba sheptieng bad shaniah ha U Blei, la u la iakynduh ia ki jingshah jop ha kaba mynnyngkong, hynrei u la lah ban mih napdeng kita kiei kiei kum u nongjop. Dei namar kata ka daw, ba u Angel jong U Blei ha ka por ba u la kyrkhu ia u ha Peniel, u la ai ruh ha u ia ka kyrteng—"*Nongjop*" :—"*Yn ym khot shuh ia ka kyrteng jong me, u Jakob, hynrei u Israel : naba kum u syiem me la ioh bor bad U Blei bad ki briew, te me la jop ruh*" (*Jen 32 : 28*).

Ka jinglong ba pawkhmat eh jong u Jakob ha ka kam Nongialam ka long ka Jingshlur, kaba U Blei u la ai ha u, ka jingshlur kaba iakhleh lang bad ka Hok U Blei, ban leh ia kaba bha, bad ban rai ia kaba shisha. Kane ka jingshlur kaba la don ha u, ka la nang man khraw bor, haba u la sngewthuh bad iohi ia la ki jingtlot bad ki jingduna. Ka jingshlur u Jakob ka mih madan, hadien ba u la sheptieng ia U Blei bad ia ka jingbishar jong U. Namar ba u Jakob u la sheptieng ia U

Blei, U Blei ruh u la iaid ha khmat jong u ban kaweh ia ka lama jong ka jingjop. Ka Ktien U Blei ka la kren shaphang kane ka jingshisha :—

"Me la ai ka lama ia kita kiba sheptieng ia Me, ba yn ioh pynpaw ia ka namar ka jingshisha" (*Salm 6 : 4*).

Ka jinglong ba shlur u Jakob kum u Nongialam ki khun Israel, ka ai jinghikai ruh ia ngi ha kine ki sngi kumno ki Nongialam ka balang ki dei ban long. Ki Nongialam ka balang jong ngi ki dei ban long lypa nyngkong **ki nongsain dur ka kam ialap.** Lymda ki iohi lypa ia kane ka jingdonkam ba khraw, kin ym lah ban pyniaid shaphrang ia ki shalyntem ka balang. Syriem kum u Jakob, ki Nongialam jong ngi ki dei ban long barabor kiba sngewrit, kiba pdiang ia ka jingialam U Mynsiem Bakhuid, kiba ithuh ia ka Bethel, kiba khraw ha ka jinglong mynsiem, kiba shong barabor ha trai ka diengphna U Jisu Khrist, kiba la kha arsien bad kiba la ioh mad ia ki bor ka pyrthei ka ban sa wan. Ki Nongialam jong ngi ki dei ban long kiba sngap barabor ia ka ktien U Blei, kiba sheptieng ia u, bad kiba kloi ban kohnguh ia ka hukum jong u namar *"kaba kohnguh ka kham bha ban ia ka jingkñia"* (*1 Salm 15 : 22*).

Parabangeit, ka jingduh bor ka balang jong ngi ha kine ki sngi ha ka kam ialap ka long namar ba ngi duna ki Nongialam kiba don ka

jingshlur kum u Jakob. **Namar kata, ngi donkam kum ka balang ban dwai jur ha U Blei ba Un sei bad pynmih noh kham kloi ia ki Nongialam ba kynja mynsiem bad kiba shynrang ka jinglong.** Ngi donkam eh ha kine ki sngi ia ki Jakob ba kynja mynsiem, kiba shlur ka jinglong, kiba khraw ka jingngeit bad kiba bat ka waitlam U Mynsiem ha ka kti. U Dr. A. J. Gordon u la iathuh lypa shaphang ka jinglong jong kane ka jingshisha haba u la ong :—"**Dei ki briew kiba kum ki Apostol kiba pynlong ia kane ka Ia—'ka Ia ki Apostol**" ("It is apostolic men that make an apostolic age").

Lada ki briew kiba kum kita ki la don shisha ha syndah jong ngi, to ngin ailad ruh ia kiba kin nang tur shaphrang, kumba u nongrwai shem mynsiem u la rwai :—

"Hei ki lok ! khymih ka lama
Ba kaweh ha neng,
Ki nongiarap ki la hajan,
Ngin sa jop kylleng.

LYNNONG 7.

NA PADAN ARAM SHA BETHEL

Ka bynta kaba nyngkong

1. Sha Bethel na Padan Aram,
Lynti bajlan u jam ;
Ryngkat la tnga, khun bad jingri,
Da khmat sngewsih u mih.

2. Jingkit bakhia, marwei u i,
Jakob rangli bapli ;
Namar Laban u bat sngewsih,
U Kthaw um ieit shuh hi.

3. U kthaw kurim bym tip akor,
Man la ka sngi u khñium ;
Jakob khadduh, ka duh ka bor,
Iaishah, u ud u ñiun.

4. Ki jingkhuslai ba bun syrtap,
Kum dew jingat phyllung ;
Hapoh jong u ki khih ki dap,
Jingjia ba sngew myllung.

5. Sa kawei pat ka jingsngewsih,
Iso-hynmen u dei ;
Ha u, u sngew nongshun barieh,
Ban iakynduh utei !

6. Ki kjat ba teh, ka khlieh banoh,
Pisa lynga ar ar ;
Ka jingialeh ba jur hapoh,
Ka jingsheptieng ha bar.

7. Nongshun ki briew U Blei ki long,
Kiba ha ïng ha sem ;
Kum u Laban, Iso pynmong,
Jakob um ioh thiah dem.

8. Mar jam wah Jabbok sha shiliang,
Marwei ha Peniel sah ;
Baroh shimiet ia khun hi triang,
Angel U Blei u lah.

9. Ban shem sngewsih shipa, to map !
Blei ba dap jingisnei !
Laban, Iso, u pynjia lad,
Iasuk bad ki, u dei.

10 Laban, Iso, ki leit phai noh,
Mar dep iashem bad u ;
Iashun la wai, iapiam iadoh,
Ummat ki tuid na u.

Ka bynta kaba ar

11. Katba nangiaid artet nangkiew,
Ki Angel ki kynkiw !
Iashem bad U, ba phah U Blei,
Mahanaim ! khublei !

12. Jingtynjuh hangta kam pat lut,
Sa kawei pat ka ap ;
Shekhem ba pop, ka shnong ka kut,
Ki riew runar ka dap.

13. Ka shnong Shekhem ka syriem ka long,
Kum Sodom, Gomorrah ;
Jingthala khraw hangta ka shong,
Ka them ahor ba ma.

14. Nongbah shekhem ki pop ka dap,
Bun bah ki leit ban wad ;
Khristan kyrteng, khristan shu phla,
Hangta ban pynsyrwa.

15. Kat jingbymman ka shnong Shekhem,
Ki khun runar shyrkhei ;
Jakob bapli u shah lehbeiñ,
Dinah 'kheiñ burom ei.

16. Ki nongshekhem bym tip ka sang,
Ia 'thei sotti pynkhein !
Simeon, Lebi kiba dom riang,
Nangta da thma ki ieng.

17. Mar dep nangta ka wait ki kieng,
Arngut—ki khun shynrang ;
Ki pom ! ki mait ! Ani ! Sngewtieng !
Jakob te u iam kthang.

18. Ki khun tam sneng pynpang mynsiem,
Ki kmie ki kpa baieit ;
Ummat ki hap—u kpa mynsiem,
Ki Simeon, Lebi bieit.

19. Ka daw ha u Jakob la shem,
Ka daw—ka jingkhlemraiñ ;
Ia ka Bethel u klet la slem,
Hap kit ka pop ka raiñ.

20 Ym don eiei kat jingshahjop,
Jingjah burom palat ;
Ba nga ma phi, ngin kit ka pop,
Tang u Blei un iarap.

21. Shekhem kynja mynsiem ba triem,
Ka ap man la ka sngi ;
Lada ngi klet ban dwai ban khmied,
Kan riam kan pynjot hi.

Ka bynta kaba lai

22. Khun u Jakob baroh ngi long,
Ia ka Bethel wat klet !
Jingsneng jinghikai kynmaw dngong !
Ioh ba kan jia khlem pep.

23. Ka jingdwai pynkyntang batlem,
Ha pulit shong kham slem ;
Mih nangto hadien phi iashem,
Ka Jingkyrkhu barem.

24. Balei ka slem haduh katne ?
Ka kam ialap kumne ?
Namar ia ka Bethel ngi klet,
Soitan ruh u pynpep.

25. Ki bymngeit Blei ki beiñ ki khoh,
Baroh ngi shah kynnoh ;
Jingduna palat ba bun sat,
U khnam ha ngi ki siat.

26. Ki beiñ ki khoh, ki tim ki tla,
Ki khmat ngim don ban da ;
Pleng ! phi ïalap ! phi duwai ! phirat !
Ko ! pharisi ! arsap !

27. Khun ruuar kane ka juk tam,
Balang ka iw kyrteng ;
Ka nam Khristan—soitan ka kam,
Ki khun leh khraw, leh meng.

28. Jakob u paitdohnud marwei,
Ummat basaw ki jaw ;
U dem u ïam ha khmat u Blei ;
Ki khun arngut—ka daw.

29. Haba ka balang ka shah jop,
Tang jingkhlem raiñ wan rah ;
Ki bym ngeit Blei ki kop ki sop,
Diengphna ia ki, ka kah.

30. Ka jingshahjop baroh ka shong,
Dawïing—ma ngi—ka lait ;
Ki Nongialam kumjuh ki long,
Wat u Jakob um lait.

31. Ka jingialap kam dei da bor,
U pait iapom ruh, Em !
Hynrei da u Mynsiem —KA BOR,
Ngin khring, nongpop barem,

32. Simeon, Lebi bym tip ka raiñ,
Pynjah burom i'u Kpa ;
Soitan ka kam, Khristan ka nam,
Diengphna kam dei kumta !

Ka bynta kaba saw.

33. Ka jingpait lieng bakhraw—ka win !
Ka jingim u Jakob ;
Khadduh u phai sh'u Blei ba im,
Ki khmat—"Nga la shah jop".

34. "Ban lei Jakob me shong hangne",
U Blei la u, u ong ;
"Sha la ki kur ki jaid jong me,
Ha Shekhem shuh wat shong".

35. "To leit phai noh sha la ka ri,
I Mei I Pa jong Me ;
Ha khmih ! Ma nga ! ngan jngoh ngan i,
Ngan long ryngkat bad me."

36. "Mynsiem jongnga kan ym iasoh,
Ki jingialang pyrthei ;
Ki Jingkyrkhu men duh baroh,
Ieng noh ! wat pynslem ei !"

37. "Mih noh ! leit kiew sha Bethel te !
Bad to shong sah hangta ;
Ia ka duwan to thaw ma me,
U Blei b'la paw mynba."

38. "Mih noh ! leit kiew sha Bethel te ;
Wat klet ! wat leh suki !
Kynmaw me dang phet iap ma me,
Na khmat u Iso hi".

39. "Ia ka duwan wat klet ban tei,
Hangto ainguh i'u Blei ;
Ia ka Bethel wat klet ban tei,
Bethel—Ah ! Jingaiei !"

40. "Pynkhuid noh sh'wa ia la ka ïing,
blei thaw baroh to buh ;
Ha trai diengsning, to tep wat tieng,
Ka snam U Blei b'la tuid."

41. Bethel jaka kyntang ka long,
Jakob u dei ban kiew,
Lada ngi ruh ngin leit ban shong,
Jingkieng ngin ioh ban kiew.

42. Nongshun kynja mynsiem ngim lait,
Ban ia kynduh ha teng ;
Khamtam ki nong shekhem bun paid,
Tang da 'dwai slem ngin ïeng.

43. Laban bad ki Iso shibun,
Nongshun kynja mynsiem ;
Ngin lait na ki wat la ki bun,
Kin iasuk kin phai dien.

44. Ka shnong shekhem ba runar sat,
Nga sngewsheptieng palat ;
Nga la dep iaid, shato ngan wad,
Ia ka Bethel ngan lap.

45. Ka shnong shekhem, ka shnong thala,
Ka ring ka pah ia nga ;
Ba ngan phai dien ba ka pynklet,
Ka them akhor ba ma.

46. Ban poi sha Seion lum U Blei,
Shaneng ngan lait na sniew ;
Na ka Bethel : ka Ing U Blei ;
Jingkieng ngan ioh ban kiew

47. Khun u Jakob baroh ngi long,
U Kpa—ba hiar pateng ;
Kylla bamut ! 'dur thymmai phong
Phet iap ! kloi ! wat buhteng !

48. **Balang kan ioh bor pat ban kup,**
To dwai : Mynsiem Bakhuid ;
Lada Bethel ngin tei ka kut,
Hangta ka Ding kan pur.

Ka bynta kaba san.

49. Man la ka miet u Blei u kren,
Hapoh mynsiem jong nga ;
Wad jaka rieh ! mih noh na krem !
Ki dak u ai ha nga.

50. "Sa shisien pat to kren Ah ! Trai !
Aiu nga dei ban leh ?
Sa shisien pat ngan sngap ngan rai,
Mynsiem ka sngewkyndeh."

51. "Ko ! Trai ! baieit ! ngan ym pynslem,
Hukum bakhuid jong me ;
Sa shisien pat ngan tei, to kren,
Ia ka Bethel jong me."

52. Ka jingkular ba hok nga ai,
Man la ka miet nga dwai !
Ka jingpynkhuid ia ki blei thaw
Leh noh ! ko ! Trai ! Nongthaw !

53. Ka jingpyrta ! sha khlieh ka jam !
Sha khlieh, sha neng ngan phet ;
Mynsiem ka ud, ummat ba ïam,
Klong snam u iai tied stet.

54. La nga la shah jop teng shisien,
Ka thma barhem ka pur,
Nongjop ngan ïeng, ai Bor Mynsiem
Ding Ribaibal pynmur.

Ka bynta kaba hynriew.

55. Niam jingpynkhuid ba donkam tam
To ieng ko Nongialam ;
Na la ka ting ka sem to sdang,
U Blei un kyrkhu lang.

56. Ka kam ialap ka sah hajuh.
To it ! to khan ! to wad ;
U rit u khraw kylli kumjuh,
Ka dei ban don ka daw.

57. Ki nongialam kim lah ban rai,
Ka kam ba dei ban leh ;
Ka por nang iaid, pyntud ban dwai,
Ki komiti iabeh

58. Ki nia shu thaw, ki ktien antad,
Jingstad khnang ban pynpaw ;
Ki Konpherens jaid pa ki jaid,
Wohdong, wohnia, iasaid.

59. Ka daw ka jingshahjop ka long,
Ki blei khyllah baroh ;
Nongshun ki phet noh mar pynlong,
Duwan—Bethel—Iaroh !

Ka bynta kaba hynñiew

60. Ummat sugewsih bad ka jingkmen,
Ki tuid ha lum Bethel,
Kum jingkñia 'nguh thang u Abel,
Nga i ka kiew shaneng.

61. Ka jingphohaniew ia ka jingkieng,
Ka wan paw pat ha nga ;
Hapdeng ka wah, u Simpyllieng,
Ko ! EL- BETHEL ! Ma pha !

Ka bynta kaba phra

62. Ki Nongialam ba khraw jong ngi,
Khun ka Niam, Khun ka Ri
Shisien ki la dep iaid lynti,
Mot ki tei rud lynti.

63. Ki Rangkynsai Riewshisha de,
Ki Riewkhraw ki Baheh ;
Kum Siang Blah, Do 'hory Ropmay,
Bad u Mondon Bareh.

64. Nikhols Roy bad Kapten Lyngdoh,
Amirkha, Soso Tham ;
U Khnong bad Willson Reade baroh,
Syrtok ka Niam Khristan.

65. Nga ruh la shahjop teng shisien,
Ka Thma ba rhem ka pur ;
Nongjop ngan ïeng, ai Bor Mynsiem,
Ding Ribaibal pynmur.

66. Iapom marwei, ka hok pynbat,
Ki shalyntem pynkhreh,
Ka kam ialap bad Me ryngkat,
Ka kali ding, to tbeh !

67. Ka jingialap ka Gospel nang,
Pyninid, pyntur, shaphrang ;
Ki jingpynwit wat shah kin khang,
Sh'wa ba U SLAP un rang.

68. Ka Ribaibal ka dei ban khie,
Na Bethel ba kyntang ;
Lada ngi ap, dwai slem ruh de,
DIENGPHNA kan paw, ngin ïam.

Ka bynta kaba khyndai

69. Na Padan Aram sha Bethel,
Lynti jingiaid ka i ;
Syriem u Jakob ha them Peniel,
Ha nga iai urlong hi.

70. Jingiaid lynti ba jaw ummat,
Khadduh jakob wan lap ;
Deborah, Rakhel, ba ki khlad,
Na u ban iam ban pait.

71. Na Padan Aram sha Bethel,
Riewkhuid kim lah ban lait ;
Pansngiat kin phong bad ki angel,
Jingtynjuh la palat.

72. Jingiaid lynti khadduh ka sdang,
Na la ka iing ngan mih ;
H'u Lum jingtep, ia kiba thiang,
Syntiew ngan buh, kin mih.

73. Ynda jingiaid lynti kan wai,
Ha pyrthei sngi ba thait ;
Ha shnong U Blei, junom ngan rwai,
Ummat kin sa rangad.

74. Blei ! 'Braham, Isaak bad Jakob,
U juh Me long ia ngi ;
Ha Lum Kalb'ri, Me iap iapli !
Ko ! Blei ! Ko ! Trinity

Ki Kot ba la pynmih da u Nongthoh

1. KA JINGSHEM MYNSIEM U KHRISTAN Rs. 2.50
2. KA DING BAMEH .. . . Rs. 2.50
3. KA JINGSUK·KUM KA WAH ... ... Rs. 3.00
4. KA JINGWAN ARSIEN U TRAI JISU ... Rs. 3.00
5. KA JINGPYNKYNRIAH NOH IA U ENOKH Rs. 3.00
6. NA PADAN ARAM SHA BETHEL ... ... Rs. 3.00

Lah ban ioh ia kitei ki Kot na ïing jong u Nongthoh bad na kiwei de ki dukan die Kot ha Shillong.

Address :– REV. L. DKHAR
JAIAW LAITDOM,
SHILLONG - 793002.